

*Απόσπασμα από το Ημερολόγιο
του Αρνό Ντοριάν*

12 Σεπτεμβρίου 1794

Στο γραφείο μου έχω ακουμπισμένο το ημερολόγιό της, ανοιχτό στην πρώτη σελίδα. Ήταν το μόνο που κατάφερα να διαβάσω, προτού ένας χείμαρρος συναισθημάτων μου κόψει την ανάσα και το κείμενο μπροστά μου θρυμματιστεί από τα διαμάντια στα μάτια μου. Δάκρυα κύλησαν στα μάγουλά μου καθώς επέστρεψαν οι αναμνήσεις: εκείνου του κατεργάρικου παιδιού που έπαιζε κρυφτό· της κοκκινομάλλας που αγάπησα αργότερα όταν μεγάλωσα, με τους κόκκινους βοστρύχους να φτάνουν ως τους ώμους της, τα μάτια της γεμάτα ένταση κάτω από σκούρες, πυκνές βλεφαρίδες. Διέθετε ισορροπία έμπειρης χορεύτριας και δεξιόταχνη ξιφομάχου. Της ήταν το ίδιο εύκολο να γλιστρά ανάλαφρα στις αίθουσες του παλατιού κάτω από το πεινασμένο βλέμμα όλων των αντρών, όσο και στη μάχη.

Όμως πίσω από εκείνα τα μάτια κρύβονταν μυστικά που θα ανακάλυπτα σύντομα. Έπιασα ξανά το ημερολόγιό της, θέλοντας να ακουμπήσω την παλάμη και τα ακροδάχτυλά μου πάνω στη σελίδα, να χαϊδέψω τις λέξεις νιώθοντας πως στη σελίδα εκείνη ήταν κλεισμένο ένα μέρος της ίδιας της ψυχής της.

Άρχισα να διαβάζω.

*Αποσπάσματα από το Ημερολόγιο
της Ελίζντε λα Σερ*

9 Απριλίου 1778

i.

Το όνομά μου είναι Ελίζ ντε λα Σερ. Ο πατέρας μου ονομάζεται Φρανσουά και η μητέρα μου Ζυλί, και ζούμε στις Βερσαλλίες: τις λαμπρές, πανέμορφες Βερσαλλίες, εκεί όπου κομψά κτίρια και λαμπρά μέγαρα στέκουν στη σκιά του μεγάλου παλατιού με τις γεμάτες φλαμουριές λεωφόρους του, τις σπινθηροβόλες λίμνες και τα σιντριβάνια του, τους έξοχα περιποιημένους κήπους του.

Είμαστε ευγενείς. Ανήκουμε στους τυχερούς. Στους προνομιούχους. Και προς απόδειξη αυτού δεν έχουμε παρά να διαβούμε τον δρόμο των πενήντα μιλίων που οδηγεί ως το Παρίσι. Είναι ένας δρόμος καταφώτιστος από λαδοφάναρα, γιατί τέτοια χρησιμοποιούμε στις Βερσαλλίες, ενώ στο Παρίσι οι φτωχοί χρησιμοποιούν κεριά από λίπος και η καπνιά από τα εργοστάσια κηροποιίας κρέμεται σαν σάβανο πάνω από την πόλη, βρομίζοντας το δέρμα και πνίγοντας τα πνευμόνια. Ντυμένος με κουρέλια, με τις πλάτες κυρτές, είτε από τα φυσικά βάρη που κουβαλά είτε από το βάρος της θλίψης του, ο φτωχός λαός του Παρισιού σέρνεται σε δρόμους που μοιάζουν πάντα σκοτεινοί. Δρόμοι στους οποίους ρέουν ανοιχτές αποχετεύσεις, εκεί όπου η λάσπη και οι ανθρώπινες ακαθαρσίες κυλούν ελεύθερα, καλύπτοντας τα πόδια εκείνων που κουβαλούν τα παλανκίνα με εμάς μέσα να κοιτάζουμε από τα παράθυρα με μάτια γουρλωμένα.

Αργότερα παίρνουμε χρυσωμένες άμαξες για να γυρίσουμε στις Βερσαλλίες, προσπερνώντας φιγούρες στα χωράφια, ασαφείς σαν φαντάσματα εξαιτίας της καταχνιάς. Ετούτοι είναι ξυπόλυτοι χωριάτες που φροντίζουν τη γη των ευγενών και πεθαίνουν της πείνας αν η σοδειά είναι κακή. Είναι ουσιαστικά σκλάβοι των γαιοκτημόνων. Αργότερα, όταν γυρνάμε σπίτι, ακούω τους γονείς μου να λένε ιστορίες για το πώς ετούτοι πρέπει να μένουν ξάγρυπνοι τα βράδια για να κάνουν με ραβδιά τους βατράχους που κρῶζουν στα χωράφια να σωπαίνουν προκειμένου να κοιμούνται οι γαιοκτήμονες· ιστορίες για το πώς αναγκάζονται να τρώνε χορτάρι για να μένουν ζωντανοί· ιστορίες για το πώς οι ευγενείς εξαιρούνται από φόρους, από τη στρατιωτική θητεία και ότι γλιτώνουν την ντροπή του *corvée*, δηλαδή μίας ολόκληρης ημέρας απλήρωτης δουλειάς στους δρόμους.

Οι γονείς μου λένε πως η βασίλισσα Μαρία Αντουανέτα τριγυρνά στους διαδρόμους, στις αίθουσες χορού και στις ιματιοθήκες του παλατιού με το μυαλό της στο πώς θα ξοδέψει με πιο ευφάνταστους τρόπους το επίδομα ένδυσής της, ενώ ο σύζυγός της, ο Βασιλιάς Λουδοβίκος δέκατος έκτος περνά την ώρα του στο *lit de justice*¹ του, επικυρώνοντας νόμους που κάνουν ακόμα πιο πλούσιες τις ζωές των ευγενών, σε βάρος των φτωχών και εξαθλιωμένων. Λένε σκυθρωποί ότι τούτες οι πράξεις μπορεί να υποδαυλίσουν μια επανάσταση.

Ο πατέρας μου είχε συγκεκριμένους «συνεργάτες». Τους συμβουλάτορες του, τους Μεσιέ Κρετιέν Λαφρενιέρ, Λουί-Μισέλ Λε Πελετιέ και Σαρλ Γκαμπριέλ Σιβέρ, και τη Μαντάμ Λεβέκ. Με τα μακριά τους μαύρα πανωφόρια, τα σκούρα τσόχια καπέλα και τα μάτια που δεν χαμογελούσαν ποτέ, τους φώναζα «τα Κοράκια».

¹ Επίσημη σύνοδος του Παρλαμέντου του Παρισιού, υπό την προεδρία του βασιλιά, για την υποχρεωτική καταγραφή των βασιλικών διαταγμάτων. [Τηρήθηκαν οι αναγραφές στα γαλλικά του πρωτοτύπου (ΣτΕ)]

«Δεν μάθαμε το μάθημά μας από τους Κροκάν;» λέει η μητέρα μου.

Η μητέρα μου μου έχει φυσικά μιλήσει για τους Κροκάν. Εκείνους τους χωριάτες επαναστάτες δύο αιώνες πριν.

«Τελικά φαίνεται πως όχι, Ζυλί», απαντά ο πατέρας.

Υπάρχει μία λέξη για να περιγράψεις τη στιγμή που ξαφνικά καταλαβαίνεις κάτι. Είναι όταν έχεις μια «επιφοίτηση».

Όταν ήμουν μικρό παιδί, ποτέ δεν αναρωτήθηκα γιατί μάθαινα ιστορία και όχι πρωτόκολλο, καλούς τρόπους και πώς να στέκομαι σωστά· ποτέ δεν αναρωτήθηκα γιατί η μητέρα συνόδευε κι εκείνη τον πατέρα στις συναντήσεις του με τα Κοράκια μετά το δείπνο και η φωνή της υψωνόταν για να διαφωνήσει και να επιχειρηματολογήσει με την ίδια ζέση που το έκανε πάντα· ποτέ δεν απόρησα γιατί δεν ήπνευε στο πλάι, ούτε γιατί ποτέ δεν χρειάστηκε υπηρέτη για να ισορροπήσει στη σέλα και ποτέ δεν απόρησα γιατί ασχολιόταν τόσο λίγο με τη μόδα και τα κουτσομπολιά της αυλής. Ούτε μία φορά δεν σκέφτηκα να ρωτήσω γιατί η μητέρα μου δεν ήταν σαν τις άλλες μητέρες.

Όχι, πριν μου έρθει η επιφοίτηση.

ii.

Φυσικά ήταν όμορφη και πάντα καλοντυμένη, παρόλο που δεν είχε χρόνο για την κοκεταρία των γυναικών της αυλής, για τις οποίες σούφρωνε τα χείλη της και αναφερόταν επιτιμητικά. Κατά τη γνώμη της, εκείνες οι γυναίκες είχαν εμμονή με την εμφάνιση και το κύρος, με τα *αντικείμενα*.

«Το άγονο μυαλό τους είναι ανίκανο να κατεβάσει μία σκέψη, Ελίζ. Θέλω να μου υποσχεθείς ότι δεν θα καταντήσεις σαν αυτές».

Γεμάτη περιέργεια και θέλοντας να μάθω περισσότερα για το πώς δεν έπρεπε ποτέ να καταντήσω, κολλούσα στις φούστες

της μάνας μου, κατασκοπεύοντας με ασφάλεια αποκεί τις μισητές αυτές γυναίκες.

Αυτό που είδα ήταν υπερβολικά πουδραρισμένες κουτσομπόλες που υποκρίνονταν τις πιστές συζύγους, ενώ την ίδια στιγμή το βλέμμα τους σάρωνε τον χώρο πέρα από τα όρια της βεντάλιας τους, ψάχνοντας για ανύποπτους εραστής. Αθέατη μπορούσα να ρίχνω ματιές πίσω από τις πουδραρισμένες μάσκες τους, τις στιγμές που έσβηνε το περιφρονητικό γέλιο στα χείλη τους και από τα μάτια τους χανόταν το χλευαστικό ύφος. Τότε έβλεπα αυτό που πραγματικά ένιωθαν. Ένιωθαν φόβο. Φόβο μήπως χάσουν την εύνοια, φόβο μήπως ξεπέσουν από την κοινωνική τους θέση.

Η μητέρα δεν ήταν σαν αυτές. Πρώτα πρώτα, δεν έδινε δεκάρα για τα κουτσομπολιά. Και δεν την είδα ποτέ με βεντάλια στο χέρι, ενώ μισούσε την πούδρα και δεν είχε ούτε τον ελάχιστο χρόνο να ζωγραφίσει ψεύτικες ελιές και αλαβάστρινο δέρμα. Η μόνη της υποχώρηση στη μόδα ήταν τα παπούτσια. Κατά τα άλλα, όση προσοχή αφιέρωνε στην εμφάνισή της ήταν για έναν και μοναδικό λόγο: για τη διατήρηση της ευπρέπειας.

Και ήταν απολύτως αφοσιωμένη στον πατέρα μου. Στεκόταν δίπλα του –δίπλα του και όχι πίσω του–, τον στήριζε, του ήταν ακλόνητα πιστή, τον υποστήριζε δημόσια, έστω κι αν πίσω από κλειστές πόρτες μπορεί να διαφωνούσαν και την άκουγα να καλμάρει τον εκρηκτικό του χαρακτήρα.

Βέβαια, έχει περάσει καιρός από την τελευταία φορά που την άκουσα να διαφωνεί με τον πατέρα.

Λένε πως ίσως πεθάνει απόψε.

10 Απριλίου 1778

i.

Η μητέρα έβγαλε τη νύχτα.

Κάθισα στο προσκέφαλό της, κράτησα το χέρι της και της μιλούσα. Για λίγο, είχα την ψευδαίσθηση πως ήμουν εγώ εκείνη που την παρηγορούσα, μέχρι τη στιγμή που γύρισε το κεφάλι της και με κοίταξε με τα θολά μα διαπεραστικά της μάτια. Και τότε μου έγινε ξεκάθαρο πως συνέβαινε το αντίθετο.

Υπήρχαν στιγμές χθες τη νύχτα που χάζενα έξω από το παράθυρο και έβλεπα τον Αρνό κάτω στην αυλή και ζήλευα που εκείνος δεν είχε ιδέα για το μαράζι που βασιλευε λίγα μονάχα μέτρα μακριά του. Φυσικά και γνωρίζει πως είναι άρρωστη, όμως η φυματίωση είναι πια κάτι κοινό, ένα καθημερινό θανατηφόρο περιστατικό, ακόμα κι εδώ στις Βερσαλλίες. Εξάλλου, εκείνος δεν είναι ένας ντε λα Σερ. Είναι προστατευόμενός μας, γι' αυτό δεν γνωρίζει τα μεγαλύτερα, τα πιο σκοτεινά μυστικά μας, ούτε και την προσωπική μας αγωνία. Επιπλέον, την κατάσταση εδώ έτσι την ξέρει. Όσον καιρό είναι εδώ, για εκείνον, για τον Αρνό, η μητέρα ήταν πάντα μια απόμακρη φιγούρα κλεισμένη στους επάνω ορόφους του πύργου, που πάντα είχε ανάγκη φροντίδας· για εκείνον, τη μητέρα μου τη χαρακτηρίζει μονάχα η ασθένειά της.

Αντίθετα, ο πατέρας μου κι εγώ μοιραζόμαστε την ταραχή μας με κρυφά βλέμματα. Μπροστά στους άλλους ζοριζόμαστε για να δείχνουμε πως όλα είναι φυσιολογικά, ο θρήνος μας αμβλύνεται

από δύο χρόνια δυσοίωνων διαγνώσεων. Η θλίψη μας είναι ένα ακόμα μυστικό που κρατάμε από τον προστατευόμενό μας.

ii.

Πλησιάζουμε τη στιγμή της επιφοίτησης. Και καθώς σκέφτομαι το πρώτο περιστατικό, την πρώτη στιγμή που πραγματικά άρχισα να αναρωτιέμαι για τους γονείς μου και ειδικά τη μητέρα, τη φαντάζομαι ως μια πινακίδα κατά μήκος της πορείας προς το πεπρωμένο μου.

Συνέβη στο μοναστήρι. Ήμουν μονάχα πέντε ετών όταν μπήκα για πρώτη φορά εκεί και οι μνήμες μου δεν είναι καν ολοκληρωμένες. Περισσότερο είναι εντυπώσεις: μακριές σειρές κρεβατιών· μια έντονη μα κάπως ασύνδετη ανάμνηση να κοιτάζω έξω από ένα παγωμένο παράθυρο και να βλέπω τις κορυφές δέντρων να ξεπηδούν από παχιά σύννεφα καταχνιάς· και... η Ηγουμένη.

Καμπουριασμένη και πικρόχολη, η Ηγουμένη ήταν γνωστή για τη σκληρότητά της. Τριγυρνούσε στους διαδρόμους της μονής, κρατώντας τη βέργα της στις παλάμες της και πήγαινε να την παρουσιάσει σε επίσημο δείπνο. Όταν ήταν στο γραφείο της, την είχε ακουμπισμένη στο έδρανό της. Εκείνη την εποχή αποκαλούσαμε τη βέργα της «η σειρά σου» και για ένα διάστημα ήταν η δική μου σειρά. Τότε που μισούσε τις προσπάθειές μου να είμαι χαρούμενη, τότε που μου κρατούσε κακία επειδή γελούσα εύκολα, τότε που αποκαλούσε το χαρούμενο χαμόγελό μου, αυτάρεσκο μειδίαμα. Η βέργα της, έλεγε, θα έσβηνε εκείνο το αυτάρεσκο χαμόγελο από το πρόσωπό μου.

Η Ηγουμένη είχε δίκιο ως προς αυτό. Το κατάφερε. Για λίγο.

Και τότε, μια μέρα, η μητέρα και ο πατέρας ήρθαν για να δουν την Ηγουμένη –δεν γνωρίζω για ποιο θέμα– και με φώναξαν στο γραφείο της κατ' απαίτησή τους. Εκεί βρήκα τους γονείς

μου στραμμένους προς το μέρος μου για να με υποδεχτούν και την Ηγουμένη να στέκεται πίσω από το γραφείο της με το συνηθισμένο ύφος ξεκάθαρης περιφρόνησης στο πρόσωπό της. Μια ειλικρινής αποτίμηση των πολλών ελαττωμάτων μου παγωμένη στα χείλη της.

Αν είχε έρθει μονάχα η μητέρα δεν θα ήμουν τόσο τυπική. Θα είχα τρέξει προς το μέρος της με την ελπίδα να χαθώ μέσα στις πτυχές του φορέματός της και να βρεθώ σε έναν άλλο κόσμο, μακριά από εκείνο το απαίσιο μέρος. Όμως είχαν έρθει και οι δύο και ο πατέρας μου ήταν ο βασιλιάς μου. Ήταν εκείνος που υπαγόρευε τον βαθμό της ευγένειας την οποία τηρούσαμε· εκείνος που ήθελε να μπω σε μοναστήρι. Έτσι, πλησίασα και έκανα μια υπόκλιση περιμένοντας να μου απευθύνουν τον λόγο.

Η μητέρα μου άρπαξε το χέρι. Δεν έχω ιδέα πώς κατάφερε να δει τι υπήρχε πάνω του, αφού το είχα στο πλευρό μου, όμως με κάποιον τρόπο διέκρινε τα σημάδια που είχε αφήσει η βέργα.

«Τι είναι αυτά;» απαίτησε να μάθει από την Ηγουμένη δείχνοντάς της το χέρι μου.

Δεν είχα δει ποτέ την Ηγουμένη να δείχνει κάτι πέρα από ψυχραιμία. Όμως εκείνη τη στιγμή μου φάνηκε πως χλώμιασε. Μέσα σε μια στιγμή, η μητέρα μου είχε μεταμορφωθεί από ευγενική και τυπική –δηλαδή αυτό ακριβώς που θα περίμενε κάποιος από μια καλεσμένη της Ηγουμένης– σε ένα εργαλείο εν δυνάμει οργής. Το νιώσαμε όλοι μας. Και περισσότερο η Ηγουμένη.

Τραύλισε λίγο. «Όπως σας έλεγα, η Ελίζ είναι ξεροκέφαλο κορίτσι που δημιουργεί αναταραχή».

«Και γι' αυτό τη δέρνετε;» απαίτησε να μάθει η μητέρα μου, με τον θυμό της να φουσκώνει.

Η Ηγουμένη ίσιωσε τους ώμους της. «Πώς αλλιώς περιμένετε να διατηρήσω την τάξη;»

Η μητέρα άρπαξε τη βέργα. «Περιμένω να είστε *ικανή* να διατηρήσετε την τάξη. Πιστεύετε πως αυτό σας κάνει δυνατή;»

Κολάνησε τη βέργα στο τραπέζι. Η Ηγουμένη αναπήδησε και ξεροκατάπιε, ενώ τα μάτια της τινάχτηκαν προς τον πατέρα μου που κοίταζε με μια παράξενη, ανεξιχνίαστη έκφραση, λες και τούτα τα γεγονότα δεν απαιτούσαν τη συμμετοχή του. «Λουπόν, γελίστε οικτρά», είπε η μητέρα. «Σας κάνει αδύναμη».

Στεκόταν όρθια αγριοκοιτάζοντας την Ηγουμένη που αναπήδησε δεύτερη φορά όταν η μητέρα κολάνησε ξανά τη βέργα πάνω στο γραφείο. Έλεϊτα με πήρε από το χέρι. «Πάμε, Ελίζ».

Φύγαμε, και από τότε έκανα ιδιαίτερα μαθήματα στο σπίτι.

Καθώς φεύγαμε άρον άρον από το μοναστήρι και μπήκαμε στην άμαξα για ένα σιωπηλό ταξίδι επιστροφής, κατάλαβα κάτι πολύ καλά. Καθώς η μητέρα και ο πατέρας σιγόβραζαν αμίλητοι, κατάλαβα πως οι κυρίες δεν συμπεριφέρονταν με τον τρόπο που είχε μόλις φερθεί η μητέρα μου. Τουλάχιστον όχι οι φυσιολογικές κυρίες.

Άλλο ένα στοιχείο. Αυτό έγινε περίπου έναν χρόνο αργότερα, κατά τη διάρκεια της γιορτής για τα γενέθλια μιας κακομαθημένης κόρης σε έναν γειτονικό πύργο. Εκεί, τα υπόλοιπα κορίτσια της ηλικίας μου έπαιζαν με κούκλες που τις έστηναν για να πάρουν το τσάι τους. Μόνο που φυσικά ήταν τσάι για κούκλες, δεν υπήρχε ούτε πραγματικό τσάι ούτε πραγματικό κέικ. Μονάχα μικρά κορίτσια που υποκρίνονταν πως τάζαν τις κούκλες τσάι και κέικ, κάτι που σ' εμένα, ακόμα και τότε, φαινόταν σκέτη ανοησία.

Λίγο παραπέρα, τα αγόρια έπαιζαν με στρατιωτάκια, κι έτσι σηκώθηκα και πήγα να παίξω μαζί τους, αγνοώντας τη σιωπή που τύλιξε τη συνάθροιση από το σοκ που τους δημιούργησα.

Η παραμάνα μου, η Ρουθ, με έσυρε απομακρύνοντάς με. «Παίξε με τις κούκλες, Ελίζ», μου είπε αυστηρά μα και νευρικά, με τα μάτια της γουρλωμένα καθώς δέχτηκε σαίπιές από το επιτιμητικό βλέμμα των άλλων νταντάδων. Υπάκουσα και κάθισα στις φτέρνες μου, στρέφοντας όλη μου την προσοχή στο ψεύτικο τσάι και κέικ. Και με το ντροπιαστικό περιστατικό να έχει λάβει

τέλος, η ομήγυρη στο κουρεμένο χορτάρι επέστρεψε στη φυσική της κατάσταση: τα αγόρια να παίζουν με στρατιωτάκια, τα κορίτσια με τις κούκλες τους, οι παραμάνες να μας προσέχουν άγρυπνα και λίγο παραπέρα, ένα κοπάδι από μητέρες, αρχόντισσες, να κουτσομπολεύουν καθισμένες σε μεταλλικές καρέκλες κήπου.

Έστρεψα το βλέμμα μου στις κυρίες που κουτσομπολεύαν και τις είδα με τα μάτια της μητέρας. Είδα τη δική μου μεταμόρφωση από το κοριτσάκι στο χορτάρι σε μια κουτσομπόλα κυρία, και με έναν χείμαρρο απόλυτης βεβαιότητας αντιλήφθηκα πως δεν το ήθελα αυτό. Δεν ήθελα να γίνω σαν εκείνες τις μητέρες. Ήθελα να γίνω σαν τη δική μου μητέρα που είχε ζητήσει ευγενικά συγγνώμη από το κοπάδι με τις κουτσομπόλες και την έβλεπα να στέκεται μόνη, στην άκρη του νερού. Με την ατομικότητα της ολοφάνερη σε όλους.

iii.

Κρατώ στα χέρια μου ένα σημείωμα από τον κύριο Γουέδεραλ. Μου γράφει στη μητρική του γλώσσα, τα αγγλικά, και μου λέει πως θέλει να δει τη μητέρα και μου ζητά να τον συναντήσω στη βιβλιοθήκη τα μεσάνυχτα για να τον συνοδέψω στο δωμάτιό της. Με συμβουλεύει να μην ενημερώσω τον πατέρα.

Ένα ακόμα μυστικό που πρέπει να φυλάξω. Μερικές φορές νιώθω σαν εκείνους τους κακομοίρηδες που βλέπουμε στο Παρίσι, λυγισμένη κάτω από το βάρος των προσδοκιών που μου έχουν φορτωθεί.

Είμαι μονάχα δέκα χρόνων.

11 Απριλίου 1778

i.

Τα μεσάνυχτα, φόρεσα μια ρόμπα, πήρα ένα κερί και κατέβηκα στα κρυφά κάτω στη βιβλιοθήκη για να περιμένω τον κύριο Γουέδεραλ.

Είχε μπει στον πύργο σαν φάντασμα, τα σκυλιά δεν γάβγισαν καθόλου και στη βιβλιοθήκη μπήκε τόσο αθόρυβα που μόλις άκουσα την πόρτα να ανοίγει και να κλείνει. Διέσχισε τον χώρο με μερικές δρασκελιές, βγάζοντας με μια απότομη κίνηση την περούκα από το κεφάλι του –το σιχαινόταν εκείνο το καταραμένο πράγμα– και με άρπαξε από τους ώμους.

«Λένε πως λιώνει σαν το κερί», είπτε, και στο ύφος του φαινόταν πως ήθελε να είναι μόνο διαδόσεις.

«Έτσι είναι», του είπα χαμηλώνοντας το βλέμμα.

Τα μάτια του έκλεισαν και παρόλο που δεν ήταν μεγάλος –σαραντάρης, λίγο μεγαλύτερος από τη μητέρα και τον πατέρα– τα χρόνια είχαν χαραχτεί στο πρόσωπό του.

«Ο κύριος Γουέδεραλ κι εγώ, κάποτε ήμαστε πολύ κοντά», μου είχε πει κάποια στιγμή η μητέρα. Χαμογελούσε όταν το έλεγε. Μάλιστα έχω την εντύπωση πως είχε κοκκινίσει.

ii.

Ήταν μια παγωμένη μέρα του Φλεβάρη όταν πρωτογνώρισα τον κύριο Γουέδεραλ. Εκείνος ο χειμώνας ήταν ο πρώτος μιας

σειράς από σκληρούς χειμώνες, όμως ενώ στο Παρίσι ο Σηκούανας είχε πλημμυρίσει και ήταν παγωμένος και οι φτωχοί πέθαιναν στους δρόμους, τα πράγματα ήταν πολύ διαφορετικά στις Βερσαλλίες. Μέχρι να ξυπνήσουμε, οι υπηρέτες είχαν ανάψει φωτιές που μούγκριζαν στα τζάκια, το πρωινό που τρώγαμε τυλιγμένοι στις γούνες ήταν καυτό, ενώ τα χέρια μας έμεναν ζεστά, χωμένα μέσα σε μανσόν, όταν κάναμε τις πρωινές ή απογευματινές μας βόλτες στις αυλές.

Εκείνο το πρωινό ο ήλιος έλαμπε, όμως δεν μπορούσε να διώξει το κρύο που σου τρυπούσε το κόκαλο. Μια κρούστα πάγου λαμπύριζε όμορφα πάνω σε ένα παχύ στρώμα χιονιού και ήταν τόσο σκληρή που ο Σκρατς, το ιρλανδέζικο λυκόσκυλό μας, μπορούσε να περπατήσει πάνω του χωρίς να βουλιάζουν οι πατούσες του. Έκανε μερικά αβέβαια βήματα στην αρχή, αλλά μόλις κατάλαβε πόσο τυχερό ήταν, έβγαλε ένα χαρούμενο γάβγισμα και όρμησε τρέχοντας μπροστά, ενώ η μητέρα κι εγώ αρχίσαμε να διασχίζουμε τους κήπους πηγαίνοντας προς τα δέντρα και την περίμετρο του νότιου κήπου.

Καθώς περπατούσαμε κρατούσα το χέρι της και έριξα μια ματιά πάνω από τον ώμο μου. Μακριά πίσω μας, ο πύργος έλαμπε αντανakλώντας τον ήλιο και το χιόνι, και τα παράθυρά του λαμπύριζαν. Έπειτα, όμως, καθώς μπήκαμε κάτω από τα δέντρα, έγινε ασαφής σαν να ήταν ζωγραφισμένος με μολύβι. Αντιλήφθηκα πως είχαμε απομακρυνθεί περισσότερο από το συνηθισμένο και πως η ασφάλεια του πύργου έπαψε να απέχει μονάχα ένα βήμα μακριά μας.

«Μην ανησυχήσεις αν δεις έναν κύριο στις σκιές», είπε η μητέρα σκύβοντας ελαφρά προς το μέρος μου. Η φωνή της ήταν ήσυχη. Έσφιξα το χέρι της λίγο περισσότερο στην ιδέα αυτή κι εκείνη γέλασε. «Δεν ήρθαμε τυχαία εδώ».

Ήμουν έξι χρόνων τότε και δεν είχα ιδέα πως η συνάντησή μας κυρίας με έναν άντρα κάτω από τέτοιες περιστάσεις μπορεί

να είχε «συνέπειες». Για μένα ήταν απλώς η συνάντηση της μητέρας μου με έναν άντρα, τίποτα πιο σημαντικό από εκείνες τις φορές που μιλούσε με τον Εμανυέλ, τον κηπουρό μας, ή όταν περνούσε τη μέρα της με τον Ζαν, τον αμαξά μας.

Ο πάγος επιβάλλει σιωπή στον κόσμο. Και κάτω από τα δέντρα ήταν ακόμα πιο ήσυχα απ' ό,τι στο χιονοσκεπαστο χορτάρι του κήπου. Απόλυτη γαλήνη μας τύλιξε όταν ακολουθήσαμε ένα στενό μονοπάτι προς την καρδιά του δάσους.

«Στον κύριο Γουέδεραλ αρέσει να παίζει ένα παιχνίδι», είπε η μητέρα μου, με τη φωνή της ψιθυριστή για χάρη της σιγαλιάς. «Ίσως αποφασίσει να μας ξαφνιάσει και πάντα κάποιος πρέπει να έχει κατά νου τις εκπλήξεις που πιθανόν να τον περιμένουν. Λαμβάνουμε υπόψη το περιβάλλον μας και αναλόγως ενεργούμε. Βλέπεις καθόλου ίχνη;»

Το χιόνι γύρω μας ήταν ανέγγιχτο. «Όχι, μαμά».

«Ωραία. Έτσι μπορούμε να είμαστε βέβαιες για την ακτίνα δράσης μας. Και τώρα πες μου, πού μπορεί να κρυφτεί ένας άντρας σε ένα τέτοιο περιβάλλον;»

«Πίσω από ένα δέντρο;»

«Ωραία, ωραία, όμως τι λες για εκεί;» Έδειξε ψηλά, κι εγώ σήκωσα το κεφάλι για να κοιτάξω τον θόλο των κλαδιών αποπάνω και τον πάγο που έλαμπε αντανακλώντας θραύσματα φωτός.

«Πάντα να παρατηρείς παντού», είπε χαμογελώντας η μητέρα. «Εστίασε με τα μάτια σου για να δεις και, αν είναι δυνατόν, μη στρέφεις το κεφάλι σου. Μη δείχνεις στους άλλους πού είναι στραμμένη η προσοχή σου. Στη ζωή, θα συναντήσεις αντιπάλους και αυτοί οι αντίπαλοι θα προσπαθήσουν να διαβάσουν στοιχεία που να προδίδουν τις προθέσεις σου. Να έχεις πάντα το πλεονέκτημα, κάνοντάς τους να αμφιβάλουν».

«Θα είναι πάνω σε ένα δέντρο ο επισκέπτης μας, μαμά;» ρώτησα.

Εκείνη χαχάνισε. «Όχι. Η αλήθεια είναι ότι τον έχω δει. Εσύ τον βλέπεις, Ελίζ;»

Είχαμε σταματήσει. Κοίταξα τα δέντρα μπροστά μας. «Όχι, μαμά».

«Εμφανίσου, Φρέντι!» φώναξε η μητέρα και, πράγματι, μερικά μέτρα μπροστά μας, ένας άντρας με γκριζο μούσι ξεπρόβαλε πίσω από τον κορμό ενός δέντρου. Έβγαλε το τρίκοχο καπέλο από το κεφάλι του και μας χάρισε μια βαθιά υπόκλιση.

Οι άντρες των Βερσαλλιών είχαν έναν ιδιαίτερο αέρα. Περιφρονούσαν οποιονδήποτε δεν ήταν σαν εκείνους. Διέθεταν αυτό που χαρακτηρίζα «χαμόγελο των Βερσαλλιών», κάτι ανάμεσα σε ευθυμία και ανία, λες και ήταν διαρκώς έτοιμοι να προφέρουν την έξυπνη ατάκα με την οποία κρίνονταν, κατά τα φαινόμενα, όλοι οι άντρες της αυλής.

Εκείνος δεν ήταν ένας άντρας των Βερσαλλιών. Και μόνο το μούσι του ήταν αρκετό για να το φανερώσει αυτό. Και παρόλο που χαμογελούσε, το χαμόγελό του δεν ήταν χαμόγελο Βερσαλλιών. Αντίθετα, ήταν αδιόρατο μα ταυτόχρονα σοβαρό στο πρόσωπο ενός άντρα που σκεφτόταν πριν μιλήσει και τα λόγια του είχαν αξία.

«Ρίχνεις σκιά, Φρέντι», είπε χαμογελώντας η μητέρα καθώς εκείνος πλησίασε και της φίλησε το χέρι που του έτεινε. Έπειτα έκανε το ίδιο και σ' εμένα, με μια ακόμα υπόκλιση.

«Η σκιά;» είπε, και η φωνή του ήταν ζεστή και βαριά μα ακαλλιέργητη, η φωνή ενός ναυτικού ή στρατιώτη. «Ω, κατάρα, πρέπει να έχω αρχίσει να χάνω τη δεξιοτεχνία μου».

«Ελπίζω πως όχι, Φρέντι», είπε γελώντας η μητέρα. «Ελίζ, αποδώ ο κύριος Γουέδεραλ, ένας Άγγλος. Ένας συνεργάτης μου. Φρέντι, αποδώ η Ελίζ».

Ένας συνεργάτης; Όπως τα Κοράκια; Όχι, αυτός δεν ήταν καθόλου όπως εκείνοι. Αντί να με αγριοκοιτάξει, πήρε το χέρι μου, υποκλίθηκε και το φίλησε. «Γοητευμένος, μαντμαζέλ»,

είπε τραχιά, με την αγγλική προφορά του να κακοποιεί τη λέξη «μαντεμουαζέλ» με έναν τρόπο που μου φάνηκε χαριτωμένος.

Η μητέρα με κοίταξε με αυστηρό βλέμμα. «Ο κύριος Γουέδεραλ είναι έμπιστος σύμβουλος και προστάτης μας, Ελίζ. Ένας άντρας στον οποίο πάντα θα μπορείς να απευθυνθείς αν χρειαστείς βοήθεια».

Την κοίταξα νιώθοντας λίγο ξαφνιασμένη. «Και ο πατέρας;»

«Ο πατέρας μάς αγαπάει και τις δυο μας απόλυτα και θα έδινε πρόθυμα τη ζωή του για εμάς, όμως σημαντικοί άνθρωποι όπως ο πατέρας σου έχουν ανάγκη προστασίας από τα οικογενειακά βάρη. Γι' αυτόν τον λόγο έχουμε τον κύριο Γουέδεραλ, Ελίζ, ώστε ο πατέρας σου να μη σκοτιζεται με θέματα που αφορούν τις γυναίκες». Τα μάτια της σκιαστήκαν από μια ακόμα σοβαρότερη έκφραση. «Δεν πρέπει να απασχολούμε τον πατέρα σου, Ελίζ, με καταλαβαίνεις;»

«Μάλιστα, μαμά».

Ο κύριος Γουέδεραλ κατένευσε. «Είμαι εδώ για να σας υπηρετώ, μαντμαζέλ», μου είπε.

Έκανα μια υπόκλιση. «Σας ευχαριστώ, μεσιέ».

Στο μεταξύ, είχε έρθει και ο Σκρατς, καλωσορίζοντας τον κύριο Γουέδεραλ, καθώς οι δυο τους ήταν προφανώς παλιοί φίλοι.

«Μπορούμε να μιλήσουμε, Ζυλί;» ρώτησε ο προστάτης μας, φορώντας ξανά το τρίκοχο και δείχνοντας πως ήθελε να μιλήσουν ιδιαιτέρως.

Έμεινα μερικά βήματα πίσω καθώς εκείνοι περπατούσαν μαζί, πιάνοντας στον αέρα σύντομα αποσπάσματα από την ψιθυριστή συνομιλία τους. Άκουσα τις λέξεις «Μεγάλος Μάγιστρος» και «Βασιλιάς», όμως δεν ήταν παρά λέξεις, το είδος που ήμουν συνηθισμένη να ακούω πίσω από τις πόρτες του πύργου. Μονάχα αργότερα, στα χρόνια που ακολούθησαν, οι λέξεις αυτές απέκτησαν πολύ μεγαλύτερη σημασία.

Και τότε, συνέβη.

Αναπολώντας την ανάμνηση δεν μπορώ να θυμηθώ ακριβώς τη σειρά των γεγονότων. Θυμάμαι που είδα τη μητέρα και τον κύριο Γουέδεραλ να σφιγγονται την ίδια στιγμή που ο Σκρατς αγρίεψε και άρχισε να γρυλίζει. Έπειτα η μητέρα στράφηκε και, ακολουθώντας το βλέμμα της, τον είδα εκεί: έναν λύκο να στέκεται στους θάμνους αριστερά μου. Ήταν ένας λύκος με μαύρο και γκριζο τρίχωμα που στεκόταν εντελώς ακίνητος ανάμεσα στα δέντρα και με κοίταζε με πεινασμένα μάτια.

Κάτι εμφανίστηκε μέσα από το μανσόν της μητέρας, ένα ασημένιο μαχαίρι, και με δυο γρήγορες δρασκελιές με έφτασε, με τράβηξε πίσω της έτσι που μπορούσα να αρπαχτώ από τη φούστα της, ενώ εκείνη στάθηκε απέναντι στον λύκο με το μαχαίρι προτεταμένο.

Στην άλλη πλευρά, ο κύριος Γουέδεραλ κρατούσε με το ζόρι από τον σβέρκο τον αγριεμένο Σκρατς, ενώ την ίδια στιγμή πρόσεξα πως το άλλο του χέρι έψαχνε για τη λαβή του σπαθιού που κρεμόταν στο πλάι του.

«Περίμενε!» πρόσταξε η μητέρα. Ένα υψωμένο χέρι ακινητοποίησε τον κύριο Γουέδεραλ. «Δεν νομίζω πως αυτός ο λύκος θα επιτεθεί».

«Δεν είμαι τόσο σίγουρος, Ζυλί», προειδοποίησε ο κύριος Γουέδεραλ. «Εγώ αυτό που βλέπω είναι ένας πολύ πεινασμένος λύκος».

Ο λύκος κοίταζε τη μητέρα μου. Εκείνη του ανταπέδωσε το βλέμμα, μιλώντας ταυτόχρονα σ' εμάς. «Δεν υπάρχει τίποτα για να φάει στους λόφους και έχει έρθει στους κήπους μας από απελπισία. Όμως νομίζω πως αυτός ο λύκος ξέρει πως αν μας επιτεθεί θα μας κάνει εχθρούς του. Πως είναι καλύτερα να υποχωρήσει απέναντι σε μια ανίκητη δύναμη και να αναζητήσει τροφή αλλού».

Ο κύριος Γουέδεραλ άφησε ένα κοφτό γέλιο. «Γιατί έχω την εντύπωση μιας παραβολής στη συγκεκριμένη περίπτωση;»

«Επειδή, Φρέντι», είπε χαμογελώντας η μητέρα, «υπάρχει μια παραβολή εδώ».

Ο λύκος έμεινε ακίνητος για μερικές ακόμα στιγμές, χωρίς να πάρει στιγμή τα μάτια του από τη μητέρα, ώσπου τελικά χαμήλωσε το κεφάλι και απομακρύνθηκε αργά τριποδίζοντας. Τον παρακολουθήσαμε να χάνεται ανάμεσα στα δέντρα και η μητέρα μου χαλάρωσε ξαναβάζοντας το μαχαίρι μέσα στο μανσόν της.

Κοίταξα τον κύριο Γουέδεραλ. Το σακάκι του ήταν ξανά κουμπωμένο και το σπαθί του άφαντο.

Τότε έκανα ένα ακόμα βήμα πιο κοντά στην επιφοίτηση.

iii.

Συνόδεψα τον κύριο Γουέδεραλ στο δωμάτιό της και εκείνος μου ζήτησε να τη δει μόνος και με διαβεβαίωσε πως δεν χρειαζόταν να τον ξεπροβοδίσω. Από περιέργεια έσκυψα και κρυφοκοίταξα μέσα από την κλειδαρότρυπα. Τον είδα να κάθεται στο πλάι της, να παίρνει το χέρι της και να χαμηλώνει το κεφάλι. Μια στιγμή μετά, είχα την εντύπωση πως τον άκουσα να κλαίει.